

Observatoriulu ese de doue ori in
septemana, Mercuria si Sambat'a.

Pretulu

pentru Sibiiu pe 1 annu intregu
7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu
la casa cu 1 fl. mai multu pe
annu; — trimisu cu post'a in
laintrulu monarchiei pe 1 annu
intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. —
lu strainatate pe 1 annu 10 fl. séu
22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11
franci. — Numeri singuratici se
dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu
litere merunte garmondu, la prim'a
publicare câte 7 cr., la a dou'a si
a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste
aceea 30 cr. de timbru la tesau-
rulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face
in modulu celu mai usioru prin
assemnatiunile postei statului, a-
dressate de a dreptulu la Redacti-
nea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiiu.

Nr. 8.

— Sibiiu, Sambata 26/7 Februaru. —

1880.

Vetamare de onóre si calumnia.

Pàna inainte cu 30 de ani se dicea: m'a
necinstitu, m'a batjocorit, ori me clevetesce, me
defaima, m'a hulitu, a vorbitu hula asupra mea;
acésta espressiune din urma inse erá luata si in
locu de blasfemia.

Nu numai de candu au inceputu a se revelá
multimea spurcateloru misterii din Ungari'a, Tran-
silvani'a si multe chiaru dela Vien'a, ci multu mai
inainte de aceea, ómenii buni si rei, se plangea
fórte desu pentru vetamare de onóre si ca-
lumnia. Astadi cele mai multe reclamatiuni si
proteste de acestea se audu in contra pressei pe-
riodice, in contra gazeteloru, diarieloru asia, càtu
dilele trecute partid'a gubernementale cerù in sie-
dintia de clubu si in siedintia publica, pentru-cá
se se ia mesuri càtu se póte de aspre contra
pressei desfrenate.

Fórte bine: totu omulu onestu, iubitoriu de
pace si de caracterulu seu nepatatu, doresce din
sufletu, cá press'a ce se dice „de revolvere“, se
fia nimicita, adeca acea pressa, ai carei agenti iti
vinu in casa si iti dicu: De nu'mi vei numera 100
pàna 300 fl., acum indata, sau si numai, daca nu
vei prenumera la gazet'a nóstra, se scii cà te pu-
nemu pe tine, pe nevasta-ta, pe fia-ta la gazeta
asia, càtu de aci inainte ai se ambli totu cu capulu
in pamentu.“ — Mei blastematele, de mine si de
famili'a mea n'ai ce se pui la gazeta, esi afara,
asia'i vei dice dta; ei inse iti scornescu ceva fapta rea,
cu care voru se te terorisedie. Alta pressa este
érasu, care injura in drept'a si in stang'a persóne,
se amesteca in viétia loru strictu privata, cu care
e datoriu cineva numai consciintiei sale, inventédia
calumnii si minciunile cele mai nerusinate chiaru
contra colegiloru, numai cu scopu cá se traga abo-
nati mai multi, adeca negustoria, sau mai bine
„sfàrnaria“ gretiósá.

Cu tóte acestea, daca e vorba de vetamarea
onórei si de calumnia, lumea nu are nici-o dreptate
se se planga numai asupra pressei periodice. De
candu existe omenimea, minciun'a, dehonestarea,
calumni'a au existatu si a fostu in tóte timpurile
preste totu la ordinea dilei, cu acea singura di-

stinctiune, cà blastematiile acelea nu se propagá
prin pressa, ci prin graiulu viu, din omu in omu,
si cà dintr'unu capu de tiér'a pàna in celalaltu
se schimosia asia de multu, in càtu nu le mai
cunoscea nici auctorii lor, — se facea din tin-
tiariu unu armasariu. Este sciutu la tóta
lumea, cà mai alesu in comunele mari cum sunt
cetatile si urbile, se afla asia numite „postele
orasiului“, mai adesea femei, uneori si barbati.
Professiunea loru traditionale, din tóte generatiunile
este, a culege sciri adeverate si minciunése, fóra
nici-o alegere, din piatia, de pre strade, din teatru
si dela biserici, dela móra si ospetarii, din asia
numite siedietori, care pe la cetati sunt mascate
cu invitari la cafea (Kaffeeschwestern), dela numte
si botezuri, scurtu, de pre pamentu si de sub pa-
mentu; éra dupace le aduna, le mai inpenédia cu
fictiuni de ale lor, apoi pléca din casa in casa
spre a le inparti, precum inpartu si asia numitii
colportori diarietale. Se afla si persóne platite ina-
dinsu, numai cá se póte vorbe, si in „M. Polgár“
din Clusiu scriá deunadi o dama din clasea bur-
gesiei, cà in unele cercuri superiori cocónele
aru stá se despere si se móra de uritu, daca nu
aru avea persóne de acelea la dispositiunea lor.

Nu este péna care se póta descrie acelea
dissensiuni, ure, hostilitati, daune, rusini si infamii,
càte s'au causatu dela inceputulu lumei prin gurile
rele; s'au produsu devastatiuni formali in familii si
in comune, au urmatu chiaru si resbóie si ruin'a
tieriloru.

Si ce mesuri se potu luá contra „posteloru
orasiului?“ Se'ti pui mintea cu ele? Te umilesci,
fóra a le astupá gur'a. Ne aducemu aminte de
unu casu de inainte cu 50 de ani, dintru unu
orasielu alu Transilvaniei, unde parochulu sexage-
nariu voindu se canonésca pe o „posta“ de acelea
mai aspru, precum si meritá, ea îi dete respunsulu
nerusinatu: „Ce'i dreptu nu'i pecatu; nu me supuiu
nu, cà ce'i dreptu nu'i pecatu.“

Pàna in anulu 1852 satisfactiunea cea mai
usitata ce se castigá in tierile corónei unguresci
dela vetamatorii de onóre si dela calumniatori, erá
aceea ce si-o potea luá fiecare in modu destulu
de barbaru, tragèndu-le adeca palmi in locu publicu,

sau si in casa, in presentia altoru persóne, ori
celu puçinu scuipandu-le in faça, cà in Orientu,
cà la jidovi. De aici inse urmă de multe-ori si
batai sangeróse, inca si casuri de mórté. In totu
casulu este neasemenatu mai greu a'si luá cineva
satisfactiune dela „postele orasiului“, dela persónele
minciunése de professiune, decâtu dela unu diariu
din cele mai desfrenate dela B.-Pest'a. Din acésta
causa se si dice, cà ranile facute de pressa totu
ea le si vindeca. Ori-cine in lume, omu de onóre
sau omu de nimicu, angeru ori diavolu, voindu a
vorbi prin canalulu pressei, n'are încàtrau, trebue
se vorbésca in publicu, in audiulu lumei, nu intre
patru ochi, nu sioptindu, nu pe din dosulu altora,
nu intru intunerecu. Aci dara ori serie cineva
adeveru ori minciuna si calumnia, este auditu de
lume, controlatu si judecatu, éra celu care se simte
insultatu si calumniatu, scie pe cine se apuce si
dela cine se céra satisfactiune, cà-ci are de inaintea
sa, daca nu pre insusi auctorulu, in totu casulu
pe redactoru, editoru, tipografu, éra martorii ii
sunt publiculu intregu, toti càti sciu carte in limb'a
cutare. In statuti civilisate obvinu destule casuri,
in care defaimatii si calumniatii se bucura, daca
infamii loru calumniatori clandestini cari ambla pe
intunerecu, cutédia a esi cu minciunile lor in
pressa, pentru-cá se se incurce in latulu si retiéo'a
legiloru criminali si asia se li se astupe gur'a
pentru totu-deauna. Altii érasu, pusi mai pre susu
de ori-ce calumnia, nu se demittu nici a le respunde
nici a trage in judecata pe ómeni, cari nu merita
se stea cineva de vorba cu ei.

In Transilvani'a mai domina si pàna acum
codicele penale austriacu, care ia sub apararea sa
pe cei vetamati in onóre si calumniati, dictandu
pedepse aspre, inchisóre cu lunile si cu anii asia,
in càtu aici ómenii n'au trebuintia de duelle cá
in Ungari'a. Greutatea este aici mai numai aceea,
cà prea puçini sciu se dea definitiunea precisa a
vetamarei de onóre si a calumniiei, de aceea si
intenta unii processu pentru nimicuri, pentru câte
o gluma sau o espressiune reu intielésa. Din acésta
causa este necessariu cá se cunóscemu cu totii bine,
§§-ii relativi la delicteloru de natur'a acestora.

Foisiór'a „Observatoriului“.

Unele observari relative la comitatulu Hunedórei si in specie la districtulu Hatiegului.

(Urmare si fine.)

Pop'a din Valcelele-bune, totu asia egoistu si ne-
sinceru, tocmá cá si soçulu seu, cá nu cumva si acela
se observe comór'a de aur pe care o vediu elu in
riu si la radecinile arborelui, se reculese iute si sculan-
du-se indemná pe sociulu seu se mérga càtra casa spre
a nu intardia, cá-ci de acolo Valcelele si Chithidulu erá
bine de parte. Asia departandu-se, dela unu locu óreace
s'au despartitu, unulu a mersu càtra Chithidu si celu
alaltu càtra Valcelele; acesta inse ajungèndu a casa, in
aceeasi nópte s'a intorsu cu preotésá cu totu la Gradiste,
unde apoi din banii descoperiti a incarcatu càtu au potutu.
Dara acelu „norocu“ alu popii Petru n'a pututu remanea
ascunsu si secretulu totu a esitu la lumina. Atunci
apoi ómenii din Valcelele sau si din alte sate, au alergatu
cu turm'a, cautandu pe de asupra, si mai sapandu,
pàna au datu si de alti bani. Se dice cá mare cun-
titate din acelu tesauru anticu a trecut peste munti
in Romani'a, si de acolo póte mai departe. — Ómenii
nesciundu pretiui, si necunoscèndu valórea acelor
monete, vendea in Oresthia pies'a cu câte 15 cr., candu
unii englesi si evrei carii tóte le adurmecá, mai tardiu
oferia pàna si 30 fl. pentru câte o piesa. Am cumparatu
si eu una dela Váradu Albertu cu 18 fl., pe care o am
datu pentru museulu asociatiunei.

Devenindu lucrulu cunoscutu si la comitatu (la
prefectura), bietulu Popa Petru din Valcelele bune fu
arestatu, spre a'lu sili cá se dea afara banii aflati; cá-ci
adeca dupa legile anteriore thesaurulu aflu in pamentu
erá se se inpartia in trei, dintre care o parte erá a
proprietiariulu de pamentu, pe alu carui terenu s'a aflu
thesaurulu, alt'a a fiscului, si a trei'a remané aflatoriulu,
daca acesta a observatu prescrierea legei. Preotulu
tinutu fiindu mai multu timpu in arestu, a negatu cu taria

cà ar mai avé ceva din acele monete dicèndu, cà pe langa
tóte cà densulu aflase acelu tesauru, din care a dusu
o parte, dara nesciundu cà sunt bani de valóre, ia risi-
pitu incóce si incolu mai pe nimica.

Dara unu oficiale astutu cu numele Balinth Samu,
inventá o stratagama, cu care insielá pe popa Petru.
Erá unu plaiasiu, frate sàu veru cu preotésá preotulu
arestatu. Pe acesta l'a momitu numitulu Balinth Samu,
cà se mergea la Valcelele, si se dica preotesei, cá l'a
tramisu Popa se 'i dea banii adusi dela Gradiste, cà din
contra de nu'i va aduce, máne ilu voru spendiurá.
Amarit'a de preotésá ne cugetandu la vreo insielatiune, a
scosu dintru unu locu ascunsu banii cu vasu cu totu,
iau datu plaiasiulu care ia si dusu la Dev'a, si se póte
crede, cà prin câte mani a trecut, póte nici una nu a
fostu cá se nu se lipésca, unde mai multi, unde mai
puçini, si totusi atáti au mai remasu, càtu numerandu'i
au inplutu intréga mészá cea mare din sal'a prefecturei,
preste care tragèndu-se panur'a cea verde, au adusu
din prinsóre pe multu nacajitulu preotu, si spre a'i pune
cununa suferintieloru, presiedintele Balinth Samu astmodu
grái càtra arestatulu preotu: Noa Popo! Vedemu cà de
unu tempu asia lungu totu ne necajesci si nu te potemu
face se spuni si se dai banii aflati; asia dara jura, cà
n'ai bani din celi aflati la Gradiste, si apoi dute in
nacadiulu teu. Atunci totu acelasi Balintu in-tonu batjo-
corituriu ei dice: Nu te grabi cu juramentulu, si luandu
panur'a cea verde de pe bani ei dice: Eca aici sunt
banii pentru carii ai suferitu; la ce preotulu replica:
Acum dupa ce mi-ati luat acésta ce mi-a datu D-dieu,
luati'mi si viati'a, si cu acésta esindu, s'a intorsu acasa.

Acum dara bietulu popa s'a lipsitu de bani, si s'a
liberatu de prinsóre; sórtea inse totu n'a incetatu a'lu
persecutá; cà-ci pe timpulu càtu a fostu prinsu in Dev'a,
o compania de lotri carii se tiené prin muntii Carpati-
loru intre Romani'a, Banatu si Transilvani'a, aflandu de
comór'a cea aflata, pe candu au ajunsu Popa Petru acasa
din prinsóre, despoiatu de bani, si compani'a lotriloru
in sér'a urmatóre ia datu visita spre a'lu jefui dupa
obiceiulu loru fára indurare. Tóte escusarile si lamen-

tarile au resunatu in desiertu; mai pre urma desbra-
candu'lu au inceputu a'lu picurá cu resina, si póte sub
aceeasi tortura s'ar fi si stinsu; dara vecinulu seu
findu unu plaiasiu care avé arme, acela pe o ferestruica
mica ce erá in dosulu casei ochindu bine a inpuscatu
pe picatoriulu. Prin asta ceialalti spaimentati temendu-
se de o putere mai mare au luat fug'a, éra pe bietulu
popa l'au lasatu cá mortu. Faim'a despre thesauri din
fabulós'a pesterá n'a sedusu numai pe doi preoti simpli
si pe auctoritatile administrative dela comitatu, ci tocmá
si pe inaltulu R. Thesauriatu transilvanu, care sub con-
ducerea unui inpostoru a tramisu o comisiune la faci'a
locului compusa din oficiali dela finantie si dela comitatu,
cà se cerce cu de ameruntulu, nu cumva aru aflá the-
sauri celi mari cari s'au ivitu in fantasi'a pastorulu
din Chithidu; acea comisiune inse nici atáta n'au aflu
càtu aflase Popa din Valcelele, adeca Cozoni si Lysi-
machi, si mai pe urma picaturi de resina.

Preotulu g.-or. Popa Petru din Chithidu, pe langa
tóte cà s'a intorsu cu buzele inflaté din muntii Gradistei,
totusi si elu a avutu a simti ceva consecentie de a le
cautarei de comori; cà-ci pe langa tóte cà elu nice nu
a vediatu Cozoni si Lysimachii dela Gradiste, totusi nu
voiau ómenii a crede ca nu-si a implutu, daca nu vasu,
celu puçinu o punga buna. Asia eppulu seu fericitu in
dn. Vasilie Moga in scurtu l'a onoratu cu visit'a sa
archireésca, dara vediatu cà nu se arata galantu, a in-
ceputu a'lu maguli dicèndu: Ei, Popa Petre! ce mai
protopopu ar esi din tine! en mai apropiete si càtra noi.
In scurtu s'a si dusu la Sibiiu, dara lipsindu C. si L.
a facutu elu sama cu alte cele; ci tóte au fostu inze-
daru, ca protopopiatulu s'a dusu in petto pàna in ceealalta
lume. Valceleanulu inca, pe langa ce a fostu incarce-
ratu, spoliatu si cu resina picuratu, a mai adaosu cá
pupadia pe colacu, cà a facutu trei calatorii la Vien'a si
inca pedestru, cà se céra gratia dela tronu spre i se da
ceva parte din thesaurulu aflu de elu; dara pe langa
tóte câte se spunea cà i s'ar fi facutu promisiuni, nimica
nu a potutu. Acestu casu póte servi de invietatura
celoru cari ambla sapandu dupa comori.

St. Malton

Transilvania.

— Sibiu. (Urmare din Nr. preced.) In unele tiri civilisate este strinsu opritu a vinde pentru macelarii vite mai tinere de optu ani, si e pusa pedépsa de inchisóre asupra celor ce injuga sau inhama vita mai tinera de 3, pe a locurea si de 4 ani, éra maltratarea barbara a vitei e pedepsita si mai aspru. Cu totu dreptulu. Necurati'a in grajduri si staule este judecata cá si necurati'a din locuintiele omenesci, si vite pline de baligariu, netieselate, nespalate mai vedi numai la barbari.

Carturari romani, invetiati pe poporu, cá se grijesca si se omenésca vitele domestice, cá pe cele mai bune amice si binefacátorie. Spuneti si femeilor cá se prasésca barbatesce cá se póte mai multe paseri de case, oare, galitie, precum se dice in Ardealu. Se bage bine de sama, cá si pana acuma se aduna ouale cu milionulu si puii cu sutele de mii, spre a se transportá la cetati si pana la Vien'a.

Lipsa mare in Transilvani'a nu ar fi; este inse multa economia primitiva, nesciintia trista, éra foile economice si alte scripte de specialitate, fia acelea scrise in stilu inca pe atátu de usiurelu, fia chiaru si in jargóne satesci, nu strabatu in masse, ba nici la multi carturari; glótele se iau numai dupa exemple practice, numai dupa ceea ce vedu cá au cercatu altu-cineva si cá 'ia esitu bine. Mai sunt isvóra de venituri multime, nefericirea inse este, cá ómenii nu le cauta, nu le afla si nu le destupa.

In unele localitati s'au inmultitu éراسi sinuciderile si inca asta-data fara diferentia de nationalitate. Cá de 6 septemani incóce s'au sinucisu in Sibiu, la Clusiu, Brasiovu, S. St. Giorgiu vreo 10 persóne, dintre cari doi romani érá nisce betivii pamentului; totu asia si cátiva magiari. Unii cá aceia mai totu-deauna se spendiura, fiindu-cá spurcat'a loru mórté'i costa mai puçinu. Omoruri inca se intemplara. La S. St. Giorgiu doi Secui omorira pe altu secuie din rivalitate, cá pentru-ce comun'a alesese pe acesta de — porcariu si nu pe ceia. In drumulu dela Alb'a-Iuli'a spre S. Sebesiu doi romani soldati esiti cu licentia, ametiti de beutura, omorira pe unu bietu de carausiu totu romanu, éca asia, din chiaru-seninu. De se va esplicá fapt'a loru cá lotria la drumu, apoi anevoia voru scapá de furci, ceea ce voru avea a multiamí spurcatului vinarsu cu vitriolu.

Canii turbati inca au causat in érn'a acésta câteva victime de vieti omenesci la Brasiovu si la Clusiu. Isi si facu orasienii curatu de capu cu tinerea unui número fórte mare de cani, fóra celu mai micu folosu. Pusu-li-s'au taxe in bani, hoherii ii prindu meredu si i tóca, se afla si furi de cani „domnesci“, cari ducu in Romani'a, unde i vendu, anume pe cei de venatu, cu pretiulu unui bou si mai multu, adeca dela 10 pana la 40 de galbini; cu tóte acestea, canii pe la cetati se multiescu, preste mesura, spre cea mai mare grétia si scandalu. Au ajunsu in cátu ómenii nu mai incapu de cani pe la locurile publice, in restauratiuni si cafenele, unde li se dá de mancare pe farfurii de porcelanu, spre cea mai mare scárba a meseniloru. Ori cátu s'a mai disu si scrisu de vreo 40 de ani incóce cá s'au aflu si contra turbarei medicina, ómenii muscati de cani turbati, turba si ei, apoi moru intre doreri si torture infernali, unii rodiendu'si carnea de pe mani.

Revista politica.

Sibiu, 6 Februaru st. n. 1880.

Cu ocaziunea votarei asupra proiectului de lege relativu la administratiunea Bosniei, fórte multi se asteptau cá ministeriulu Taaffe se nu intrunésca majoritatea voturilor si prin urmare se fia necesitatu a isi dá dimisiunea. Acésta inse nu s'au intemplatu ci din contra, precum ne anuntiara scirile telegrafice din Vien'a, acelu proiectu a fostu primitu neschimbatu asia, precum ilu formulase gubernulu. De aci inse nu urmédia, cá situatiunea cabinetului Taaffe s'ar fi inbunatatitu si cá positiunea lui s'ar fi consolidatu, ci numai aceea, cá cris'a de cabinetu s'au amanatu pe unu tempu nedeterminatu.

Intr'aceea capii partidei nemtiloru centralisti isi dau tóte silintiele a se reorganisé, spre care scopu se si proiectédia o mare conferentia a tuturor fractiuniloru si fragmentelor in care se afla actutalmente descompusa fosta partida a nemtiloru „fidei constitutiunei.“ Paralelu cu acésta incercare de reorganizare, se prepara din partea nemtiloru din Boemi'a si Moravi'a unu contra-memorandu, prin care ei se incérca a combate legiti-

tatea pretensiuniloru de egala indreptatire a nationalitatiloru, coprinse in cunoscutulu memorandu alu boemiloru.

Nespusu de mare a fostu surprinderea si nedescriptibila a fostu sensatiunea ce a facutu scirea autentica venita dela Paris, cá noulu gubernu alu multu defaimatei si invidiatei Republice franceze este in fericit'a positiune, nu numai de a nu créa noue inoposite pre langa cele ce esista dejá, ci cá in anulu acesta inopositele voru scadea cu 100 de milióne franci, fara cá se se faca vreo reducere simtita in cheltuecele preliminate in bugetu. Acestu prezentu de o suta milióne l'au primitu natiunea franceza dela gubernulu seu republicanu, ai carui inamici interni si externi isi vedu cu multa dorere de sufletu, sfarmandulise una dupa alta tóte armele si argumentele loru intrebuintiate pana acuma in contra gubernului republicanu. Dar' ori ce s'ar dice despre natiunea franceza, ea este si remane admirabila, atátu in nefericirile cátu si in reinaltiarea sa.

Pe candu in Republic'a franceza gubernulu scade inopositele dintr'odata cu 100 milióne, ce se intempla óre in celelalte state monarchice? Ele nu numai cá nu potu scadea nici unu francu macaru din inopositele de pana acuma, dar' se vedu necesitate a le urcá totu mai multu si a face inprumuturi oneróse pentru cá se isi póta acoperi deficitele bugetare. In cátu privesce starea finantiara a Ungariei, apoi, credemu cá ea este in de ajunsu caracterisata, déca vomu inregistrá si noi tristulu si dorerosulu faptu, cá deficitulu de 18 milióne prevediatu in bugetulu anului trecut, cu finea anului s'au rotunditu la formidabil'a suma de 41,800,000 fl. Acésta cifra n'are lipsa de nici unu comentaru si ea ne ofere chei'a cea mai buna, pentru de a ne putea esplicá caus'a coruptiunei domnitóre, a saracirei totale a poporatiunei, a devalvarei pamentului si a friguriloru de emigratiune care au apucatu o mare parte a poporatiunei de dincóce de Leit'a, fara deosebire de nationalitate. Inca numai 20 de ani de o astfelu de administratiune „asiatica“ precum este aceea ce au fostu introdusu prin sistem'a domnitóre si Ungari'a inpreuna cu Transilvani'a va fi parasita de locuitori sei, pentru cá se fia inlocuiti cu animalele selbatice, care si pana acuma, gratia parintescului gubernu liberalu, sunt mai bine ingrijite si protegiate decátu insusi locuitorii contribuabili. Cete de ursi, lupi, vulpi etc. dieciuescu animalele domestice in tóta libertatea loru bestiala, fara cá sirmanului pagubitu se i fia permis a se apará cu arm'a in contra loru, cá si candu acele bestii aru fi consacrate vre unei divinitati, asemenea sierpiloru din tiéra Zulusiloru africani.

Cá si candu cup'a calamitiloru si a miseriei inca nu ar fi fostu plina, eata cá mai veni si principale de Bismark cu proiectulu seu de inmultire a fortierelu armate ale Prusso-Germaniei, pentru cá se rapésca lumei si ultimele ilusiuni ce isi mai facea despre desarmare si consolidarea pazei. Este lucru prea firescu, cá primindu-se proiectulu de inarmare alu cancelariului prussianu, celelalte state inca se isi marésca numerulu armatelor si alu materialului loru de resbelu. Mai firescu lucru inse este, cá fidelulu si multu iubitulu aliatu alu Prusso-Germaniei, putredu de bogat'a Austro-Ungaria se nu remana inapoia puternicului seu aliatu. Dejá in cerurile militare au si inceputu a se ventilá din nou ide'a unei fortificarei a Vienei dupa modelulu Parisului si a fruntarielor ostice si vestice ale monarchiei. Este mai presusu de orice indoiala, cá cheltuecele unoru astfelu de fortificatiuni colosale, nu voru cadea in sarcin'a tesaurului de resbelu alu Prussiei, pe care si l'au rezervatu din cele 5 miliarde luate dela francesi, ci cá ele voru fi scóse éراسi si éراسi din pungile secate ale popóraloru acestei monarchii, cároru apoi la timpulu seu li se va dice: Mergeti si ve despagubiti in Orientu, inplininduve misiunea vóstra civilisátore. Mandatulu ilu aveti, mergeti si ilu puneti in lucrare.

Serbi'a inarmédia mereu, Muntenegrulu este inarmatu, Rumeli'a orientala se organisédia cu ajuriulu reuniuniloru gimnastice, éra gubernulu noului principatu bulgaru, alu carui principe a plecatu pentru unu tempu mai indelungatu la St. Petersburg, a primitu ordinu dela ministrulu de resbelu alu Rusiei, cá se procure atátea arme, câte sunt de lipsa pentru o armata de 35.000 de soldati activi si pentru 20.000 rezervisti. Dejá in Tula se afla adunate 45.000 puscii si la Krupp s'au comandatu patru baterii de tunuri.

Vedemu deci, cá tóta lumea se inarmédia de dragulu multu doritei si gingasiei paci, pana ce totu de dragulu ei se voru incaierá la o hora martiala.

Nihilistii din Russi'a.

Diariulu „Voltaire“ din Paris primesce din St. Petersburg urmatórele sciri:

S'au descoperitu nihilisti printre servitorii si valetii de camera ai palatului de érna. Nu este inca posibilu a se determiná scopulu precisu ce isi propuneau acesti indrasneti revolutionari; instructiunea nu este terminata si este tinuta apoi sub celu mai mare secretu. Se temu multu la curte de sgomotulu ce ar poté face in poporu destainuirea acestei noue conspiratiuni; spiritele sunt din ce in ce mai agitate la Petersburg si gubernulu ia cele mai seriése precautiuni.

Dejá cáti-va valeti de camera ai palatului de érna, dintre aceia cari erau desemnati pentru serviciulu personale alu tiarului, devenisera banuiti prin apucaturile loru ce tradau o preocupatiune neobicinuita. Se observase mai cu séma, cá paraseau locuinti'a ce le érá rezervata in anex'a palatului de érna indata ce innoptá, si se intorceau la 4 séu 5 óre deminéti'a.

Comítele Alesandru Vladimirovici Adlerberg, ministru alu curtii imperiale, informatu de cele ce se petreceau prin nesce servitori zelosi, dase ordine pentru a se supraveghia servitorii banuiti, la care se facura, pe langa aceia, indata si visite nocturne. S'au gasitu la ei manifesturi, brosiure, proclamatiuni nihiliste, unu felu de diariu, in care fia-ce miscare si cuventu alu tiarului érá relatatu cu ingrijire. Cele mai mici actiuni ale sale, ór'a plimbariloru, tóte amenuntele existentii sale poteau astfelu a fi cunoscute de nihilisti; cu atátu mai multu cá, de câte ori tiarulu voia se ésa din resiedinti'a imperiale, inscintia pe politia secret'a care luá atunci mesurile necesarii pentru securanti'a persónei sale.

Se crede fórte multu, cá acesti noui conspiratori nu sunt straini de atentatulu dela Moscvi'a si se prepune cá, gratia unei erori comise de ei, tiarulu a scapatu dela mórté.

Unu detaliu curiosu: proclamatiuni nihiliste gasite la domesticii palatului de érna sunt tiparite cu caractere absolutu asemenátore cu acelea ale inprimeriei imperiale a Senatului „Pravitelstvojnski Senat“ si se crede cá aceste litere au fostu furate dela inprimeri'a imperiale de lucratori in relatiune cu nihilistii.

Curtea din Petersburg este esasperata. Imperatulu Alesandru II a datu ordinu pentru de a se face cercetariile cu o noua activitate, formulu a se afla in fondu tóte amenuntele conspiratiunei; a recomandat mai cu séma celu mai mare secretu asupra acestei noua afaceri.

Conspiratiunile domestice nu sunt lucru nou in Russi'a. Karacasoff, autorulu atentatului din 4/16 April 1866, érá fiulu unui servitoriu dela palatulu de érna, si Solovieff, care atentase asemenea la viétia tiarului in anulu trecut, avé de parinte pe unu valetu de camera alu palatului imperialu alu marelui duce Michael Nicolaevici, celu mai june din fratii imperatului Alesandru II. („Binele publicu.“)

Correspondentie particulare ale „Observatoriului“.

— Rodn'a vechia, 17 Ian. 1880.

(Ritulu religionariu greco-catholicu, sub firm'a rom.-catholica.)

Suntemu in tempu de érna frumoasa cu nea de 1 metru si cu frigu mare pana la 24° R.; ne aflamu in santele serbatori dupa craciunu; amu fostu martori oculari la colindele surprindetóre in limb'a magiara, ceea ce nu s'au mai intemplatu dóra de candu esista acestu tinutu romanescu atátu de romantic. Magiarismulu de aici progresédia cu pasi rapedi si-si continua afacerile violene si magulitóre spriginite de cátra unii mameluci romani din locu si din inpregiurime. Cá toti crestinii din secolulu alu 19-lea ajunseramu si noi a serba si baptismulu Domnului, inse pe langa amblare cu crucea sub conducerea preotului rom.-cath. de aici. Dupa finirea slusbei bisericesci tienuta cu ocaziunea dilei de anulu nou 1880, dnulu parochu si vice-protopopu onorariu Clemente Lupsiai, in vorbirea s'a simpatichica adressata cátra poporeni arátá, cá din caus'a adenciloru betranetie si a morbului de care suferu, nu este in stare de a amblá cu crucea si a implini oficiulu divin prescristu in ritulu nostru resariténu. Dupa-ce ven. consistoriu diecesanu din Gherla a respinsu rogameatea, cá se i se dea succesoru in persón'a unui teologu din anulu IV-lea, domnulu parochu au datu voia libera poporeniloru a se consultá cum voru aflá cu cale asupra celebrarei oficiului divin la aceste dile mari. Parochulu prin acésta declaratiune a sa au voitu numai se delature neplacerile intemplete cu unu preotu romanu inainte de acésta cu doi ani, candu acelu preotu fusese primitu in multe case cu usile inchise, precum se cam scie, in urmarea unoru intrige locali.

Precum totudeauna, asia si acumu, unii conducatori romani, cari in tóte afacerile absurde se afla in fruntea locuitoriloru, sub rola de farisei, isi ajunsera scopulu doritu, au sedusu pe ómeni de au refusatú chiamarea vre-unui preotu romanu, indestulindu-se cu celu rom.-catholicu.

Fórte me miru, cum ast-feliu de ómeni in órb'a loru fantasia se incuimeta a seduce pe bietulu poporu simplu, cá elu insusi se-si batjocorésca ritulu religiosu, tocmai in tempuri asia critice, candu limb'a si religiunea stramosiasca in totu momentulu se afla amenintiate. Preoti romani in disponibilitate se afla nu numai in Naseudu, ci si in vecinatate. Pentru ce n'au chiamatu pe vreunulu dintre aceia? N'au chiamatu pe nici-unu preotu romanescu; éra cauzele nu potu se fia altele, decátu cele cunoscute si pana acuma de pre aici si de pre airea. Ómeni de calibrulu si educatiunea acestora n'au nici-o idea despre sublimulu intielesu alu ritului nostru; nu pricepu nimicu din trensulu si a inceputu a le fi rusine de ritu, de biserica si de preotii romaneschi.

În nexu cu această nu potu lăsa fără a aminti nici acea înpreguire, cându unulu dintre membrii comitetului comunale, cum se pare la sfatul respectabililor straini, în o sedintia generale au adusu pe tapetu cauză padurilor, că adeva acelea se se smulga de sub îngrijirea comisiunei silvanale din Naseudu și administratiunea aceloră se se puna sub conducerea oficiului montanu din Rodn'a. Ide'a au fostu spriginita din partea fariseilor cu toate puterile; s'ar fi și realizatu, dacă nu s'ar fi opus unu barbatu demnu de tota stim'a, servitu odinioară în funcțiune însemnată în gremiulu fostului districtu alu Naseudului.

Ar fi mai multe cazuri demne de publicatu, înse me marginescu numai la cele amintite. Mi esprimu parerea de reu cându vedu, că tocma aceia, cari aru fi chemati a lumina poporul, prin tota procedur'a lor se silescu a propaga ura, înstrăinare și neîndestulare față de confratii lor.

Bietu poporu! ai ajunsu sub conducerea fariseilor cari amici fiindu si cu Bachus, pentru unu blidu de linte te îndemna a-ti ignora și persecuta pe connationalii tei. Cu absurditati lor ei arata drumulu pe unde se te duci, că se sosesci mai curendu în ghiarele vulturei flamendu, că asia cu cioculu ascutitu se-ti pōta da lovitur'a cea mai de pe urma.

Pana cându atata fatalitate? Lasati incai pe poporul celu simplu în pace si linise; dacă nu-i poteti face bine, nu 'lu îndemnați la rele; lasati'lu la mintea lui sanatoasă, daruita dela natura, că-ai atunci elu de siguru nu va face prostii asia cu corne că acești farisei.

Triste și dureroase momente ne prezenta anul nou, cându unu tinutu locuitu de romani nu pōte servi spre manganirea și primirea fiiloru de acelasiu sange. Cunoștemu prea bine pe acei farisei intriganti; de acum incolo cere interessulu publicu, pentru că se si fia aratati cu degetulu.

Cineva.

Academii'a romana.

List'a publicatiunilor și inventiunilor facute dela 16 Augustu 1878 până la 31 Decembre 1879 și prezentate la concursurile premiilor anuale ale Academiei: Nasturel-Herescu, Heliade-Radulescu și Lazaru.

1. Siomescu I. N. — Diurpaneu, ultimulu Decebalu alu Daciei.
2. Cretianu G. — Patrie și Libertate.
3. Densusianu A. — Negriada.
4. Circa I. — Gramatic'a limbii romane. Part. I.
5. Michailescu G. — Globulu și geografii'a Romaniei. Dobrogea.
6. Conta B. — Incercari de metafisica materialista. Partea I.
7. Ionescu B. — Gramatica rationata pentru incepatori.
8. Puia A. T. — Cartea de cetire pentru 2-lea și 3-lea anu din invetiamentulu primariu. 2 vol.
9. Xenopolu A. D. — Studii economice.
10. Sandulescu-Nanovenu. — Explicatiunea teoretica și practica a codicelui de proced. civila.
11. Hasdeu B. P. — Cartile poporane ale Romanilor în secolulu XVI în legatura cu lit. cea nescrisa.
12. Rusanescu. — Predila.
13. Macedonsky Al. — Parisina trad. dupa Lord Byron.
14. Tudulescu I. — Introducere în economia și exercitiu intuitive.
15. Suti Alex. Gr. — Istori'a lui Herodotu tradusa și anotata. Cartea IV.
16. Leonardesco C. — Cursu de Philosophia. Partea I. Psychologia experimentală.
17. Brandza D. — Prodromulu florei romane. Partea I.
18. Istrati. — Consideratiuni asupra inportantiei și necesitatii gimnastice.
19. Russu G. — Comentariu asupra legii judecat. comunale art. 1-42.
20. Pisone B. — Noulu sistemu pentru mesurătorea capacitatii vaselor, butoie, buti etc. inventate de B. Pisone.
21. Puscariu. — Stereometru, instrumentu pentru mesurarea corpurilor, inventatu de I. I. Puscariu.
22. Penescu A. — Planurile a trei lucrari mecanice.

Sciri diverse.

— (Necrologu.) În Bucuresci a muritu în diu'a de 17/29 Ianuariu principes'a Cleopatr'a Trubetskoy nascuta Ghica. Decedat'a a fostu înmormentata la mosii'a sa favorita Baicoiu în apropiere de Ploiesci.

— (Necrologu.) Aronu și Elen'a Densusianu, înfranti de dorere, incunoscintieze rudele și cunoscutii, că Fabiu Camil Densusianu, scolaru în a 3-a class'a gimnaziale, neuitatulu lor fiu, dupa scurta suferintă, providiutu cu santele taine, trecu la cele eterne în 17/29 Ianuariu a. c. la orele 11½ din noapte.

Remasitiile pamentesci s'au înmormentatu în 19 31 a. c. la 3 ore d. a. în cimiteriulu bisericei St. Nicolae din locu.

Brasiovu, în 18/30 Ianuariu 1880.

— (Balu romanu în Vien'a.) Societatea academica sociala-literaria „Romania-Juna“ în Vien'a va da unu „Balulu romanu“ în 14. Februaru st. n. în „Grand Hôtel“ sub patronagiulu multu onoratorulu Dōmne: Angelin'a de Balaceanu, Matild'a Dumba n.

Germani, Barona M. Hye v. Glunec n. de Filisiano, Teres'a Eduard Kanitz, Celestin'a de Oppolzer nasc. Mautner-Markhof, Elen'a F. Suess, Aureli'a Trapsia-Kron.

Venitulu curatu e destinatu pentru sustinerea „Cabinetului de lectura“ alu numitei societati și pentru ajutorarea membrilor ei lipsiti de mijloce.

Pentru Comitetulu balului:

Dr. St. N. Ciurcu, presedinte.

Biroulu: Localitati „Romaniei-June“, I., Sonnenfelsgasse Nr. 1.

Edarea biletelor de intrare din 4 Februaru în fiacare di dela orele 10 a. m. — 5 p. m.

Bilete pentru Domni 6 fl. — pentru Dōmne 3 fl.

Un'a din conditiunile principale pentru asicurarea esistentiei Societatii „Romania-Juna“ a fostu și este balulu romanu.

Succesulu favorabilu alu acestui balu în anulu espiratu, gratia sucursului binevoitoriu alu onoratorulu publicu, a scapatu Societatea noastră din critic'a situatiune, în care se află în urm'a starii sale materiale foarte nefavorabile. Dar' această întreprindere a mai datu dovezi necontestabile, că ea nu este numai de unu folosu momentanu și materialu, ci că prin cultivarea ei și prestigiulu nostru, precum și alu tuturor Romanilor castiga foarte multu.

Convinsi de însemnatatea acestei institutiuni, suntemu decisi a arangia și în acestu anu balulu romanu, alu carui venitu curatu este destinatu în favorulu Societatii „Romania-Juna“.

Nutrimu firm'a sperantia, că această întreprindere a noastră se va bucura și de asta-data de spriginulu generosu alu onoratorulu publicu romanu.

Vien'a, Ianuariu 1880.

Pentru Comitetu:

Dr. St. N. Ciurcu, presedinte.

D. Puia.

— (Sciri scolastice.) Precum se scie, diet'a Ungariei în anulu trecut a votatu una lege, prin care limb'a magiara s'a facutu obiectu de invetiamentu obligatu în toate școlele poporale nemagiare.

Înaltulu ministeriu de culte și instructiunea publica a datu în tōmn'a trecuta inspectoriloru reg. de școle ordinatiunile referitoare la executarea acestei legi fatale.

Dispunerile aceste în sine sunt esite multu din cadrulu legii; era apoi unii dintre dd. inspectori și unele comitete administrative în zelulu loru trecu și preste miediuinele puse de ministeriu.

Pentru orientare vomu schitiă într'unulu din numerii mai de aproape dispunerile emanate și le vomu combina cu legea. („Foi'a scolastica“ din Blasiu.)

— (Catedra de limb'a si literatur'a romana la Montpellier.) Academia romana din Bucuresci a primitu dela Montpellier însciintierea, că în acelu orasiu s'a înfiintiatu o catedra de limb'a si literatur'a romana.

Înfiintierea acestei catedre se datoresce initiativei luate de societatea limbiloru neo-romance dela Montpellier. Romanii se potu felicită de această noutate.

(„Romania libera“).

— (Mortela altarului.) În Domeschau (Moravi'a) preotulu Lukesch dupa ce terminase liturgi'a, voia tocmai se se apuce a tinea predic'a, cându dintr'odata isi puse man'a pe frunte și dise: „Nu sciu ce imi este“, se întorçe spre altar, isi pune capulu pe elu și mōre. În primele momente omenii credeau că numai au lesinat, indata dupa aceea înse se convinsera, că elu încetase de a mai respira.

— (Unu preotu de modelu.) Din satulu Oetvösfalva (Maramuresiu) se scriu acestea:

„În 24 Novembre a. t. veni în localitatea noastră esecutoriulu de dare insocitu de notariulu cercualu, pentru că se incasase restantiele de dare. Ei adunara vitele și celelalte obiecte zalogite, pentru că se le duca la Husth, se le vendia. Cându tristulu convoiu ajunse înaintea locuintiei parochiului A. Illyaseviciu, atunci acesta ilu opri și declară că nu va permite că lucrurile zalogite se fia duse din satu, ci că va plati densulu darea restanta pentru poporeni sei. Bravulu preotu, alu carui nume merita se fia cunoscutu și a carui fapta umana se recomanda a fi imitata și în alte parti, a platitu darea restanta în suma de 200 fl. și facu pe esecutori se dea zaloge inapoi. Se traiasca preotulu A. Illyaseviciu! Sequens.

— (Emigratiune din Ungari'a la America.) Diariulu „Neues Pester Journal“ i se scrie din Nagy-Mihály, că din regiunea aceea emigratiunea poporatiunei la America ia dimensiuni totu mai mari. Professionisti, orasieni și tierani isi vendu averea mobila și nemobila și plăca în lumea noua, cu sperantia, că acolo voru află o patria mai fericita. Cei cari au emigratu inca în tōmn'a anulu trecut, au tramisu déjà

bani la ai lor, și nu se satura a laudă în de ajunsu America, si ii provoca a merge si ei acolo. Âmbia chiaru si agenti cari îndemna pe omeni la emigratiune si cari pe cei decisi la această ii prevedu pentru o suma minima, cu unu biletu de drumu până la New-York.

— (Au disparutu 15,000 fl.) Precum relatēdia „Nagyvárada“, comun'a reformata din Barāndu au adunatu prin colecta sum'a de 15,000 fl. destinata a se întrebuintia pentru zidirea unui nou turnu alu bisericei. Bani au fostu dati în administrarea presbiteriului, dara dupa unu tempu ore-care au disparutu. Din ce în ce mai bine.

— (Osörtetrista.) Administratoriulu fonduriloru Kis-Jancovicene d. Ladislau Burian s'au adressatu mai dilele trecute către magistratulu din B.-Pest'a cu rogarea, că se ia în grija sa pe minorenulu comite Alesandru Coullement, a carui familia au saracitu și s'au înprastiatu cu totulu. Magistratulu au adoptatu pe fiulu de comite și au avisatu sum'a de 72 fl. pentru întertentiunea lui pe anulu acesta. Si această este o proba între altele multe, că pauperismulu secera barbatesce și în class'a aristocratiei magiare. Se nu ne miramu deci, deca numerulu „banditiloru în fracu“ se înmultieste pe di ce merge totu mai tare.

— (Nihilistii.) În noptea de 17 spre 18 ale curentei, politi'a din St. Petersburg a facutu o perchisitie într'o casa din strad'a Saperiloru, gasindu locuinti'a respectiva închisa. Dupa ce usi'a a fostu deschisa cu fortia, a resunatu o descarcatura de pusica, urmandu apoi mai multe focuri. Politi'a a aflatu trei barbati și doue femei, care continuau a da la focuri. Oficierulu politienescu a fostu contusionatu. Unu locuturiu din acea casa s'a sinucisu printr'unu revolveru, era ceilalti au fostu arestati.

S'a aflatu: o presa de tiparu, o cantitate enorma a diariulu nihilistu „Narodnaia Wolia“, (Vointi'a poporului) tiparitu chiaru atunci, alte înprimate, sigille false, documente falsificate, otravuri și substantie de esplosiune.

— (Artistu și magnatu.) Avemu unu artistu — scrie „Hon“ — alu carui nume sēmena foarte multu cu acela alu unui magnatu, cu aceea singura deosebire, că initialele nu sunt acelea, ceea ce la prim'a vedere nu se pōte observă bine (Feleki-Teleki?) Cându acestia siedeau în acelasiu orasiu, adesea scrisorile artistului ajungeau în man'a magnatului, care apoi de regula i le tramitea defacute, escusanduse cu aceea, că vediendu din primele linii că scrisorea nu i eră adressata lui, n'au cetitu mai departe. Într'una din dile artistulu primesce o scrisore, ale carei linii prime erau de urmatoriulu coprinu: „Audi tu, me strengariule, pentru aceea ceri se'ti tramitu atatia bani, pentru că se ii chietuesci în societatea ta corupta . . .“ Subscrierea eră: „Soci'a ta.“ Artistulu imitandu esemplulu magnatului, puse scrisorea într'o couverta și o tramise magnatului însocita de urmatorele cuvinte: „Cetindu liniile introductive, am observatu indata, că scrisorea nu'mi eră adressata mie etc.“ De atuncea magnatul nu a mai deschisu nici una din scrisorile artistului.

— (Patulu de dormitu.) Patulu reprezenta înbracamintea omului pentru mai multu de 1/3 parte din vieti'a sa, adeva timpulu necessariu de dormitu și pentru a se repausă de obosel'a dilei.

Constructi'a patului și natur'a materialelor, din care se compune, sunt de celu mai mare interessu pentru sanatatea individului.

Igien'a respinge că vetamatore și laviti'a vertōsa a seracului, că și patulu molaticu alu bogatului. În casulu de antaiu greutatea corpului apesandu asupra unui planu vertosu, muschii se macelarescu și somnulu nu pōte fi reparatoru; în casulu contrariu molatatea patului congestioneza organele interne, cauzeza agitarea sistemului nervosu și slabirea corpului.

Conditiiunile corespundietore unui patu igienicu, variēza dupa etate, dupa starea de sanatate seu de bōla, a individului; cu toate aceste se potu raportă la urmatorele principie generale: simplitate, curatienia absoluta, de o potriua elasticu în toate partile sale de sustinerea corpului, caldurosu ēr'n'a și recore ver'a, în fine se fia asediatu în o camera, unde radiele sōrelui batu cu abundantia.

Scheletulu patului trebuie se fia de feru, lemnulu încarcandusu usioru de necuratienii și de insecte. Fundulu patului se fia cu elasticu și fără saltare.

Madratiile de paie, fēnu, panusia de popusioi etc. sunt bune în căta vreme potu se fia aerite și desbatute în toate dilele.

Saltelele (perini) de pufu sunt cele mai nesalubre și cu totulu respinse de higiena. Saltele de lāna sunt bune cu îndeplinirea conditiiloru ce se inponu madratiilor; ele trebuie celu puçinu de doue ori pe anu se fia defacute, lān'a desbatuta și spalata. Saltelele de peru

de calu inretitu sunt singurele, cari satisfac cerin-tiele igienei.

Acelési observatiuni pentru perin'a de capu.

Lincióelele sunt pentru asternutu aceea ce camési'a este pentru inbracaminte, prin umare se reclama pentru ele acelea'si conditiuni de salubritate, cá si pentru camesia.

Oghialulu (plapom'a) trebuie se fia usioru si com-pusu din mai multe séu mai puține paturi, dupa tre-buintia. In asemenea conditiuni potu fi de lana séu de bumbacu, séu combinate între ele dupa sesóne.

Oghialulu din o singura patura este cu atátu-a mai puținu igienicu, cu cátu este mai grosu, mai greu si mai vertosu.

Mai multe pături de invelisii, avendu între ele unu stratu de aeru, reu conductoru de caldura, tinu caldu, fara se esecite acea greutate inadusitóre asupra corpului, si au avantagiulu de a poté fi mai bine aerate si intretínute in o mai buna stare de curatienia.

Oghialulu servece pentru a preveni recelile peri-culóse, la care se espune cineva sub influinti'a vicisitu-diniloru atmosferice. In timpulu somnului organismulu suferi o scadere a temperaturi animale, si se espune a reci curendu, ne fiindu in stare se provóce o reactiune imediata.

Lips'a unei invelitóre igienice este un'a din cauzele cele mai mari de mortalitate a prunciloru si a persóne-loru debile.

(Din Compendiu de Higiena alu d. C. C. Co-drescu in Bárladu.)

LUXULU.

De: Maurice Bloock.

Luxulu! Cine nu e afectatu de elu? Elu atinge politic'a, economi'a sociale, moravurile, edu-catiunea, filosofi'a, moral'a, art'a, totulu in fine. Ceea ce este interesantu in studiulu luxului, e na-tur'a sa delicata, diversitatea opiniuniloru exprimate asupra lui de cele mai mari spirite cari au onoratu omenirea. A voi se facemu istori'a luxului, a voi se espunemu atâtea fapte, se apretiamu atâtea opi-niuni, este a întreprinde o lucrare in adeveru erculéna. D. Baudrillart ne spune cá a lucratu 12 ani asupra acestei materii.

Luxulu, ne spune cu multa dreptate d-lui, se fundesa pe instinctu; dara acestu instinctu are mai multe principiuri séu mobile: orgoliulu séu vanita-tea, iubirea petreceriloru sensuale, gustulu inodo-biriloru. Acésta e adeveratu; nu scimu inse déca n'ar trebui se ne suimu pana in epoc'a preistorica si se cautamu in primele desemnuri pe cari le facura ómenii primitivi, cá se realizese figurile ce ei 'si imaginau, pentru a gasi acolo originea luxului. Puținu interesédia inse, care e germinelu luxului; luxulu esista, jóca unu mare rolu, esecita o imensa influentia, si cestiunea principale este de a se sci, déca acésta institutiune este buna séu rea. La acésta întrebare, d. Baudrillart raspunde fórte bine: Cu cátu luxulu care vrea se straluce si se traiésca cu ori ce pretiu, este inamiculu bunului traiu (care desvólta sociabilitatea si placerile vietiei domestice) cu atátu dorinti'a de a possede acele placeri cari n'au nimicu de condamnatu in ele, pote, candu nu degenerésa in sibirismu, se favorisese desvoltagea unei fericiri solide si se nasca nesce oneste silintie pentru prosperitate.

Luxulu are dara doue fetie, si dupa cum fia-care s'a marginitu a privi numai una din acele fetie, totu asia s'au nascutu luxului séu sustiitori séu detractori. Éta dara doue scóle.

Seri'a detractoriloru luxului, mai multu séu mai puținu rigorigi, datésa inca din vechime, dara se mai gasescu si in diu'a de adi. In vechime, Stoicii erau adversarii cei mai mari ai luxului; déca erau violenti in acuzarile lor, déca erau cam esagerati, acésta o facéu dintr'unu indoitu mobilu; doctrin'a lor si spectacolulu unei coruptiuni capabile de tóte esecurile. Luxulu anticu, dice d. Baudrillart, e mai totu-d'auna unu luxu reu si condemnable. Elu e impuru in sorgintele sale, cari sunt mai cu séma esplotarea unei masse de sclavi, cucerirea, esactiunea inpinsa pana la ultimele sale limite; e immoralu in formele ce inbraca, si abuserile sale, adese-ori monstruóse, distrugu tóte resorturile unei organizatiuni sociale, fundate pe o óre-care virtute civile si pe energia resboinica. In evulu mediu, vedemu pe moralisti ingrijindu-se si mai multu de cátu moralisti imperiului romanu; ei se intristésa cá ómenii au devenitu atátu de luxuosi, in cátu mananca cu furculitia, cá in locu se se culce pe saltele de paie, se culca pe saltele de lana séu pufu, cá in locu se luminesc camerile cu tortie, le luminesc cu luminari de seu, si cá — supremulu coruptiunei! — facu pro-visiuni de dulcetiuri si conserve pentru timpulu de érna.

Charron, discipululu lui Montaigne, merge si mai departe. „A ne inbracă, dice elu, nu e ceva ori-ginalu, nici firescu, nici necessariu omului, dara artificialu, inventatu si usurpatu de elu singuru in lume.“ Calvinu de o parte, solitarii dela Port-Royal de alt'a, sunt rigorigi; J. J. Rousseau esalta viéti'a selbatica, Mably ne propune Sparta cá esem-plu si in dilele nóstre d. de Bonald critica minunile industriei. Prudhon vrea se se tramita toti arstistii la ocne.

Dupa ce a combatutu cu putere aceste esage-geratiuni, d. Baudrillart cauta in ce mesura teori'a circumscripitiunii trebuintelor trebuie se fia admissa. Elu ne aréta cá, printre fiintiele organizate, multi-plicitatea trebuintelor este semnu superioritatii speciiloru. In omenire se póte aplicá acelasiu principiu rasselor: „rasse fara trebuintia, rasse fara idei.“ Nu trebuie se se confunde trebuintiele cu apetitele brutale. Intr'adeveru trebuintiele stimu-lésa activitatea, care atrage adesea ajutorarea se-meniloru sei, crearea legaturei sociale, cari, la rendulu lor, facu se se nasca ide'a justitii si multe alte idei. Activitatea e labórea; necesariulu inse nu e de ajunsu a stimulá activitatea. D. Baudril-lart, in cartea d-niei sale Luxulu, demonstra cu multa istetime cá: „teori'a circumscripitiunii trebuin-telor nu justifica pretensiunea ce are cá densa ar face pe omenire se castige — fiindu-ca adoptata — superioritatea morale, de óre-ce chiaru densa inpedica desvoltagea morale; nu aduce, pentru a se aperá, de cátu argumente insuficiente séu false, candu descrie starea poporatiuniloru primitive, séu starea selbatica, barbara, care nu merita a fi lau-date. Criticandu civilisatiunea si orasiele, ea nu arata de cátu reulu; omite inse binele ce face ci-vilisatiunea si progresulu.

Multe ar fi de disu contra detractoriloru luxului, le lasamu inse pentru a'lu apera in contra unui altu inamicu — séu contra unui amicu de felulu acelora, de cari rugamu cerulu se ne scape totudeauna — adica in contra apologistului seu. Mai antaiu se ne întielegemu asupra difinitiei luxului. Difinitiunea cea mai scurta e acésta: „luxulu este superfluulu, prisosulu.“

Evidentu cá potemu face cu prisosulu o fapta buna séu rea; luxulu celu bunu, d. Baudrillart ilu admite, celu reu ilu respinge. Luxulu condamnatu de morala, de bunulu gustu si de conventiune, este luxulu celu reu. Privindu numai acésta parte a luxului, mai multi scriitori au combatutu luxulu in generalu. Luxulu relativu condemnabilu este acela care, fara a fi imoralu prin natur'a lui, trece peste medielu acelaia care ilu face. Intre ómenii cari ducu o astfelu de viéti'a luxósa, trebuie se distingemu diferite clase. Ceia ce e escesu pentru Rutilus, este convenabilu pentru Ventidius. Trebuie se'si cunósca fia-care mesur'a si puterea si se nu uite acestea in nici unu casu, fia chiaru candu cumpera unu pesce. Nu cumpara licurini, candu nu iti da man'a se nu cumperi nici crapu, ci cumpera scui-piciu, cá la acela iti duce puterea pungei.)*

(Va urmá.)

*) Juvenalu.

Conversatiune in limb'a magiara.

Amu premisu in primul nostru din Nr. 7 cá press'a magiara s'au apucatu din nou se defaime limb'a romana cu scopu de a desgustá chiaru pe romani dela cultivarea ei. Aceiasi publicisti inse, ori-candu uita de rol'a fari-seului, ii ia gur'a pe din ainte si marturisescu, cá limb'a lor cea cultivata nu este altu ceva, decátu copi'a lim-bei germane scrise. De nu ar mai fi inca si alte cauze, acésta unica este prea de ajunsu, cá poporulu ungurescu pre cátu se afla elu in statulu naturei, se nu prícepa limb'a carturariloru, nici a legislatiunei unguresci; elu aude cuventele unguresci, dara nu scie ce se intieléga prin trensele, daca nu'i va respicá cineva in dialectulu ori in jargonulu si dupa puterile mintiei lui. Se intempla inse fórte desu, cá din atâtea stiluri intortocate nu e in stare se intieléga nimicu pe lume, si nu va fi in stare nici-odata, pana nu'si va invetiá limb'a propria cátiua ani in scóla. Intocma asia merge acésta la tóte popórale.

Inse nu aci este locul de a face cuiva cursu de literatur'a limbei magiare; ceea ce ne vedemu noi in-demnati a implini acilea, este numai cá se demustramu, de si cu exemple puține, cá nici la poporulu magiaru nu existe unitate in limba, precum si, cá cu cátu magiarii se incórdá a impune limb'a lor prin fortia la alte nationalitati, cu atátu este mai mare pericolulu de a li se transformá si corci limb'a lor asia, in cátu generatiunile viitórie abia se o mai cunósca preste 100 de ani. Ceea ce afirmamu aci, vomu ilustrá cu câteva exemple scóse din viéti'a asia precum le aflamu adunate in unele din foile magiare. Nu vomu incepe dela popo-ratiunea rurale, dela sateni, cá se nu ni se póta dice cá exageramu, ci numai dela classea burgiesiei, dela care vomu trece la aristocratia.

Limb'a orasianiloru magiari curati.

Mán bocssássa meg nekem Urunk Jézus Krisztus, de egyget nem tok neki elfelejteni. Aztat, hogy aszon-gya a kánai lakzin a vizet borrá változtatta, mer ezzel olyan veszedelmes példát adott, a mely alatt még ma is szenved az emberiség, átaljában drága honyházánk különösen és dűcső pártunk legkülönösebben.

Az isten az embert porbul csinyáta, hanem biony csak hőttest lett; belecsöppentett tehát egy cöppet az ő szent vériből — az Űr vériből — ezzel öntött lelket a legelső ember fiába. Ugy a!

Csanyágyi.

Márkus Ignácx . . . mert kérem alásan, az ollejan árvizi bizatmán, az ollejan mint a szenteltvíz, sem nem használ, sem nem árt . . .

Tavaszi Bandi. Már kövesse meg magát a képviselő ur, ha a szenteltvíz neki nem használ, de nekünk használ.

M. I. No, ha ünnek használt is, de a tátijának, meg a dédjének nem. De hogy ne sértsem a volási megjűzűdést, azt mondhatom, hogy az a árvizi bizatmány ollejan mint a környűlmetelés: az isíse nem ártja, se nem használ.

Limb'a aristocratica a mai multoru membrii juni din casina, amestecata cu espre-siuni englese, franceze, germane.

Kricsi dear,

Pas trop bête!

Á vízből kigázolunk s á vérrbe bele gázolunk.

Dórri megő egy zsurnálisztát, ákit nem is ő provokált s beverrik á casino áblákait. Pedig á Dórri áz, áki végre egy kis rreformot hozott a párrbajokbá, egy kis közeledést — mernt nem 60 lépésrről, hanem 25-rről kezdünk márr egymásrra lövöldözni.

Famous joke, by Negus!

Szükséges, jótécony rreactio. Zeitungschmierrrert és ostobá Prressbengelt egymásután a barrière elé czítál-juk. No, nem lesz szellem-idézés. Ezek á fráterrek, há jól dörrgő toastot hállának tőlünk, irrának hozzánk hymnusokát — ha jól dörrgő lövést kápnák, mindjárrt orrditának á közvéleményhez.

S mint á comtesse Coeurdange, há válámi jót mi-vel, eltűnik — ugy tűnt el e jótette után á Dórri és vele a Rruci, á Lemi, á Niki meg á Muki, mernt most Federwildschonung ván.

Sanglantes mot, by Monaco!

De ázért, mint áz Ovidl mondjá, nálunk inter arma non silent musae, mernt á Poldl á népszínháznák szép costumeket várrt, á Székely Katiczá számárrá. Válámi új Flitscherl, még nem ismerrem. Megnézem, hogy illik neki á jelmez s ván-e neki szép lábá? Derr hexti Adel von der Nadel für die Wadel von an székler Madel.

Hein, má megint svungbán vágyok!

Good bye, Krricissime!

Yours truly

— Du Direkter Exlenz! . . Was dé Buam fir á tummi Gschicht angstöll'd ha'm! Mir missen jetzd án nyilátkozát von uns ge'm.

— No peasze . . i wir do die Kinder nit com-promittiren!

— Aber si schmeissen uns ja die theiern Schei-ben ein!

— Én is azt vallom hogy Excellentiád hivna össze hamarosan választmányi gyűlést, nehogy solidari-tásban látszassunk lenni a vérmes ifjusággal . . .

— No, mágá is olyan demokrrát . . (egy kő be-repül az ablakon.) Hun ván hát á jegyző! . . Des Xindl unt' macht mi scho nervos. Jessas, und dé Polizei! . . kann mi gern ha'm so a kezrend!

(Va urmá.)

„ALBIN'A“

Institutu de creditu si de economii in Sibiiu.

Domnii actionari ai Institutului de creditu si de economii „Albin'a“ se invita prin acésta in virtutea §. 19 alu statuteloru societatii la

A VII adunare generala ordinara,

care se va tinea la Sibiiu in 19 Martiu 1880 stil. nou, inainte de amédi la 10 óre in cas'a institutului (strad'a Baier Nr. 1).

Obiectele.

1. Raportulu Directiunei asupra gestiunei anului 1879, bilantiulu acelui anu si raportulu comitetului de revisiune.

2. Ficsarea dividendelor.

3. Distribuirea sumei destinate pentru scopuri de binefacere.

4. Ficsarea pretului marceloru de presentia.

5. Alegerea a doui membrii de Directiune in sen-sulu §. 36 din statute.

Domnii actionari, carii in sensulu §§. 22. 23 si 24 din statutele societatii voiescu a participá la adunare in persóna séu prin plenipotenti, sunt rogati a-si depune la cass'a institutului actiunile lor si eventualu dovedile de plenipotentia celu multu pana in 16 Martiu 1880 stilulu nóu dupa amédi la 6 óre.

Sibiiu, 27 Ianuariu 1880.

(3) 2—3

Directiunea institutului.

Editoru si redactoru responsabilu: **G. Baritiu.**

Tipariulu lui **W. Krafft.**